

Aztán fellázad Közéleti Elvtárs, hogy ez már mégis csak sok, ezzel már igazán nem köteles, a személyi dolgait intézze mindenki személyesen, hiszen mégse bizonyos választók komornyikjának szegődött el. Meg ezeknek az embereknek jó része csak izgága vagy kényelmes, vagy kényes. S mikor így kidühöngi magát, megkérdezi, csak úgy halkan, választ sem várva önmagától: És ha te nem hallgatod meg? Akkor? Hová mehetnek ezekkel a dolgaikkal? A mi szervezett közösségeink mégsem olyan szervezetek, hogy fórumaik lennének az emberi, lakóközösségi konfliktusoknak. S lehet, hogy magánügy, hogy abban az utcában, illetve abban a házban, ahol már évek óta civódnak egymással a családok, mikor s milyen gorombaságokkal „tisztelik” meg egymást. De ezeket a parádékat rendre szombaton meg vasárnap csinálják, mikor mindenki pihenni szeretne és olyankor mégis felbolydul az egész utca! A rendőr is elmegy arra, de nem lát csattanó öklöt, villanó kést, folytatja hát az útját.

De neked, Közéleti Elvtárs, odébb szabad-e menned, vagy meg kell próbálnod kiforrázní ezt az emberi szennyest mégis? Hol kezdődik az ügynek az a minősítése, amire azt mondhatod: igen, ez megéri és indokolja a fáradozást...

És ha egyszer ezt eldöntöd, s majd úgy is cselekszel, senki sem biztosít arról, hogy nem jön veled szembe az utcán egy ember, aki majd megkérdezi: hát, maguk, ezt miért csinálják így?

Gyűjtsed, gyűjtögessed hát az igazságok morzsáit, úgy sem futja minden közéleti tartozásodra.

SZ. SIMON ISTVÁN

TÓTH BÉLA

TISZA

(XII. rész)

FELGYŐ

a megye legifjabb községe. Az Új Magyar Lexikon szerint 1948-ban létesült. A valóságban mindössze három esztendőcskére nézhet vissza. Bizonyára százával bujnak ki a földből hasonló telepek, s ahol néhány év előtt még szárlevelet zörgetett tenként a szél és cirokkúpok adtak óvhelyet a fagytól dermedt nyúl- és fácáncsapatoknak, ott most sátor tetős új házak sorakoznak, új kémények pipálnak, udvarokban benzínlámpával pörkölnék disznót, utcájában gyereket kísérnek óvodába, boltja előtt újévi borokat raknak le teherautóról, a tetőkön vattakabátos szerelők babrál-
nak tv-antennákkal, hogy a szilveszteri műsorhoz mákos tekercsben és ne a képernyőn élvezzék majd a felgyőiek a mákot.

Hogy születik egy falu? A Tisza kapcsán, ha igaz, még százával állapítjuk majd meg, hogy ősi, hogy a folyó szülte. A Tisza napjainkban sok eredeti tulajdonságát elvesztette már, közvetlen közelsége saját szülőttének sem jelenti azt, amit hajdanában jelentett. Azért településteremtő erejéből a legfontosabbakat máig is megtartotta, hanem a mai kor kívánalmait mást diktálva raknak ide új településeket, amit nem a halbőség, nád, sás, tüzelő csalogat ide. A mai kor követelménye már egy erőmű, vagy egy vízigényes új üzem.

Felgyő több áttételen keresztül tiszai település. Közvetlen kapcsolata már nem is lesz a Tiszával. Egy falu most sem úgy ültetődik el, ahogy a krumplit vetik. Kapaföld alá bedobnak egy szem gülbabát, s hamarosan megbokrosodik. A falut ma is a szükség, az igény hozza létre. Nem egy ember, de egy közösség igénye. Az igény hosszú időn keresztül ott lakhat az érdekeltek között. Tömörkény község és Csongrád város között levő népes tanyavilág öt-hatszáz tanyája igényli Felgyőt.

Az igény ott élhetett a szétszórt tanyavilágban majd évszázadok óta. De lehetőség is kellett. Az igény akkor válik kézzelfoghatóvá, ha találkozik a lehetőséggel. 1948-ban éppen összetalálkoztak. Társadalmunk mérföldjáró csizmákban lépdelt. Mi kell néktek, faluhely? Gyerünk! Kijelölték, kicövekeltek, jóhízműség, lendület nem hiányzott akkortájt az illetékesekből. Csak épp a faluból nem lett semmi. Kicsit mindentől távol esett, a haragszó a leghidegebb télben sem tudott átbukdácsolni a lefagyott világ hancsíkjain. Akkoriban se víz, se villany nem egykönnyen fakadt még a kezünk közül. Jószándékkal meg soha nem lehetett akárhol falut fölnevelni. Három év alatt a község előljárósága fölsmerve helyzetét, más faluhelyet kívánt kiharósítani. Az illetékesek hasítottak is, de leginkább íróasztaltól térkép után, elvilág talán helyesen, hiszen körzövel mérték a tanyavilág közepébe. A községi előljáróság megparcellázta a portákat, kutatófúratott. De évekig zsebben hordta a falu pecsétjét az elnök, senki sem telepedett az új helyre. A faluból nem lett semmi.

Bár minden hivatalban, talán nem gonoszul kimunkált terv így esne az érintett népek ítélete alá, ahogy ennek a falunak sorsa, de sokkal kevesebb bajjal élnék. A második falu házhelyeit sem igényelte senki. Az is messzi volt még a kívánalmaktól. Az elöljáróság zsebben a pecséttel, irodák, íróasztalok nélkül gyalogosan járta a hatáskörükbe tartozó tanyavilágot, ügyeket intézett és az új falu településhelyének igényét tapogatta.

URADALMI EMLÉKEK KÖZELRŐL

Felgyő község nem létezett a hatvanas évek elejéig. Felgyő major, a Károlyi grófok birtokrészeképpen jó évszázadon át létezett, s annak villanya, vize, boltja, postája, útja, mindene van. De a tanyákból kirajzásra készülők rá se gondolnak, hogy ilyen szomorú major legyen új fészükük élettere. Az uradalmi majorok — elkoptatott hasonlóan — szomorúbbak a börtönnél.

A földosztáskor, ahol hagyták, talán gyöngeségüknél fogva a helyi hatalmak, de a kapzsiság is benne munkálkodott ebben, a lakosok kéjjel verték szét a legidőállóbb, még sokáig magtárul, állólól használható épületeket. És a kastélyokat, amiknek tégláiból nyomorúságos szalmafedelű viskókat emeltek, de legalább nem látták ezeket a zsírtalan, babfőzelékízű, mindig parancsokat visszhangzó gyűlöletesen sárga, kíméletlen épületfalakat. Felgyő majort nem verték szét a népek, a tanyák túl szervezetlenek voltak ahhoz, hogy mint egy zárt község határában levő uradalommal egymást biztatva elbánjanak, a major cselédei túl kevesen voltak, és városnyi félelem bennük, hogy visszatér kasznár Baskai, s akkor, s akkor... A major áll. Most Á. G. Akik ott élnek, mert kényerük ebből sarjad, azok is el kívánkoznak, és az új faluba, s a majortól kilométerekkel följebb, Csongrádhoz közelebb, szűz területen, búzatermő földön építenek maguknak új házat.

Sunyi téli szelek járnak, mikor itt ólálkodom az exmajorban. Kora reggel. Nem sokkal hét óra után. Az istállók pára méterekre épültek egymástól. Közöttük gőzölgő ganajkupacok, az ablakszemeken szára csurog, a kiszűrődő fényt, mint szitáló nyári eső a szivárvány színeire bontják. Az emberek belül vannak, állatok, kemencék körül, sokan talán még ágyban. Két traktor pőfög menetkészen a gépszínek előtt. Vezetőik, úgy lehet teáznak belül valahol. A gépműhely kohókéményén kovácstűz füstje bodorodik. A lakásokban égnek a lámpák.

Érzem, joggal nem jönnek ide új lakók, s tudom, joggal menekül innen, aki felismeri helyzetét. Predesztináció pedig van. Ezek az épületek, ezek minden téglája, téglájának minden pórusa árasztja a régi, beteges, dohos, nyomasztó levegőt.

Legalábbis alföldi viszonylatban, az uradalmak típusstervek szerint épülve egyformák voltak. A bennük uralkodó törvények is egyformák. Ezek, mint pogácsaszaggató, az embereket egyformára vágta ki az élet tészájából.

Kucska, termetre alacsony ember, milyennek a rabló hunokat ábrázolták a korabeli krónikák és memoárok. Görbe lábú vagy gyerekkori D-vitamin hiányos kosztól, de a népek, ha szóval csipkedték, azt tartották: görbe a lába, mert hordón szárították a gatyáját.

Szótlan, mert mit is mondhatott volna. Baját, akinek mondhatta, feleségének, nem segíthetett rajta. De tudta az is.

Aki nem evett vele árokaparton, nem ült szekere farán, nem látta tíz éven át, hihette volna, robotember. Feje polyvával kitömve, Béres. A tarisznyáig gondol, evésen jár az esze, vagy rongypokróccal terített szalmazsákos ágyon, ahol elnyűtt feleségét éli. Már nem csókolja, öleli, szereti.

Kucska itt élt a felgyői major épületei között. Kasznár Baskai este osztotta a parancsot az ispánnak. Az továbbadta lefelé Kucskaig, hogy merre megy hajnalban a szekér. Csáléra, vagy hajsza. Hogy milyen lesz az idő, az út, netalán Kucsának a kedve, ki törődött azzal. Hajnalban Kucska is kiadta az ordrét az ökreinek.

Kucska szótlan, görbe lábú robotember. Léte, nemléte az uradalom szempontjából nem több, mint akármelyik igavonóé.

Most a majorfalak gyűjtják fel bennem az emlékeket. Ismerem Kucsát. Ökörbéres volt. Semmi csudálatosat nem gyömszőlők életébe, mert nem is volt az. De ökrei sötét téli reggeleken tudták, melyik szekér az övék, és melyik helyre kell állni. Odamentek, ökörszelidséggel térdeltek a földön levő járomhoz, ököralázattal dugták bele nyakukat. Míg a járomszög mind a hat oldalon be nem csattant, akár cirkuszban kitanított lovak, első térdükön állva türelmeztek. Parancs nélkül fölálltak, de anélkül nem indultak. Hogy miképp érte ezt el Kucska, azt én elkésve akartam tőle megtudni.

Nem ivott. De szeretett volna. Fertálméréskor lopva elnyelt néhány féldeci

töményt. Olyankor beszédes lett. S míg ettek jószágai, villával, vakaróval szorgoskodott közöttük, jóízűket köpött tenyerébe, szemei kigyúltak, agyarára vette a cigarettát, a jószágok hasa alól lesett ki a placcra, az istállókban nem volt szabad dohányozni.

Méretlenül leginkább ősszel zajló cselédlakodalmakban ivott. Kevés kellett neki. Tréning nélkül öntött be néhány féldécit, s a paprikás után az eléje tett litert. Akkor nevetőre nyílt szét a szája. Szinte csak magának, motyogni kezdte egykor jó volt sorsát katonáéknál. Volt ruhája szép, kosztja kiadós, bakancsa vikszos, kime-nője, zsoldja, ágya váltott lepedőkkel.

A lakodalom nem figyelt rá. Szavát ismerték már vagy tizenöt év óta. Annak idején meg is ünnepelték érte, újat meg, amit cselédtársai között tanult, életeset, ahogy a pestiek mondanák, azt tudta itt mindenki.

Azért, ahogy a borok, pálinkák dolgozni kezdtek benne, agyának emlékező dob-jai elindultak, s legombolyították a mélyen bevésett mondanivalót. A lagzi éppen rostára dobált fillérekért táncoltatta a menyasszonyt. Ő meg valami első világhábo-rúban tanult, dekungban készült bakakölteményt tagolt, kezébe szorította a vastag falú decis poharat, kicsit óvatosan, mint tojást, mert ilyenkor indulatai is szakadozni kezdtek, akár a kopott fékkötőre fogott káncacsikók, ha meghallják odakünn a csődör nyihogását. Előbb a szelíd emlékek gombolyodtak. Magának beszélt.

Vitéz tiszturaknak alássan jelentöm,
Hogy itt a cimmerben töttleg mögjelöntem.
Nevem, a nevem, merthogy illik előbb arrul szóljak,
Böcsületős nevem fantrisz Stefán Hólyag.
Két éve, azt hiszem, október löhetött
Tudom, hogy a Riska éppencsak mögellött.
A jedző ur ujfent csak kidoboltatta:
Sorozás lösz mögint, péntök lösz a napja.
Mondom az asszonynak, mosmár rosszat érzök,
Merthogy mindig görbe napom vót a péntök.
Péntökön szurtak mög a Piros medvébe,
Kerek két keserves évet ültem érte.
Péntökön döglött mög két hizó mög hat tyuk,
Téged is péntökön láttalak mög annyuk.
Dehát ha sorozás, lögyön csak sorozás,
Embört kíván a nagy világháborodás.
Szó, ami szó, mikor fölvirradt a napja,
Az anyjuk a testöm jól mögmosogatta,
Mögfüröszttött tisztán herbatea füvel,
A térgyem kalácsát letisztálta küvel.
Még a komagyüjtőt is mögmosta szépen,
Pedig a mindenit, hatot mutat régen.
Azt, hogy így mindennek a módját megadta,
Mentem vén léttömre ujone sorozatra.
De már erre, hogyha mögteccik engedni,
Kögyesködök kicsit a torkom mögkenni.
Azt a községházán, ahogy követköztem,
Azt a komissió előtt létvetköztem,
Aszongya az egyik ez bizony nem táglik,
Erre mög a másik: az majd kiviláglik.
Végtére azt mondja, hogy köll most az embör,
Mert az ellenségünk annyi mint a tengör.
Az öregjinek is fölmönt most az ára,
Azzal be is írt, de csak hadimunkára.
Mert azt mondja, akik bakának már vének,
Már hogy a férgesse, még mindig jó trénnék.
Igy aztán hogy ne gyűjtsek sok fölös szót szóra,
Lehoztak kocsisnak ide Doberdóra.
Node erre iszok, kögyelöm, bocsanát,
A vízmalom mögáll, ha a víz kiszárad.
Hát hogy hoztak volna, ugyan tekintgettem,
A digó országot néztem, nézőgettem.
Mivel sohse jártam eddig errefelé,
No, büdös egy ország, ménkü üssön belé.
Vagy a fészkes fene rágja el, de túbül,

**Ki látott még ilyet, földet tiszta kűbül,
Kár, hogy az úristen el nem sülyesztötte,
Mikor itt van mindjárt a tengör mellette.
Hát kocsisnak gyűttem, s oszt nézd égykettőre,
Elkopott a kocsi a sok redves kűbe.
Aztán hogy a bakról gyalogra züllöttem,
Csak amolyan szögény lövezető löttem..**

A versnek itt a derekatáján már a fogát vicsorgatta az öreg. Ilyenkorra mindene fáj. Mint életében sokszor. Persze beteg nem lehetett soha. Hamar túladtak rajta. Félve, titokban viselte baját. Ha láza volt, csuromvizesen rakodott telenként is aljnak való szalmát, karikák ugráltak szeme előtt, mennie kellett. Ágyba Jézus születésnapján sem felejtkezhetett. Az ökrök hamarább kaptak enni mint ő. Ha lyukadt be a háta, ha fullasztó köhögés rázta, panaszra nem nyitotta száját. Joga volt elmenni másik hasonló tanyába.

A pálinkák és borok gőze, ahogy vénült, hamar fogott rajta, ilyenkor szeme jámborkék színe kifakult, fehérje elvörösödött. A lakodalom látta rajta, hogy egyszer csak dühös lesz. Ő is tudta, ilyenkor elege volt a muzsikából. Sztévetett láb-bal állt meg az ajtóban, önérzetesen döngette meg mellét.

— Éngöm a golyó se fogott, pedig jó helyre lűtt golyóért húsz éccakán át is a fejem tetején álltam, lábam kitartottam a digók puskája elé. Szömem, szám teliverették karcfölddel, de a lábam el nem bírták tanálni. Hát ebbe köll belepusztulni az embörnek.

— Még égy pohárral köll neki, aztán egészen elzsibbad.

Nem kellett neki már egy pohárral sem.

Örökre, az innsensó világban zsibbadt el szegény. Éppen gyalogbabot takarított haza saroglyás talicskán a háztáji kukoricából. Gyakran letette a terhet, leült a talicska szarvára, pihent. Aztán nekidől a frissen felnyűtt paszulyszárnak, holtan vitték haza. Nevét nem örzi tábla az istálló falán. Temetői keresztjét ha ledönti az idő, emlékét majd nem örzi semmi. Csak egy pillanatra villan meg képe az ember agyában, még itt és ilyenkor, komor téli hajnalokon elidőzünk a volt uradalmi falak között.

ÜJSZÜLÖTTÉK

Felgyő község hétszázkét házat számol. Évente tíz új épület sorol be a portákra, s évente átlag három tanya indul el kocsikon, hogy idetelepüljön. De jönnek itt házat építeni Csanyról, Tömörkényről is. Olcsó a porta. És az első lakóknak előkelőbb házhelyek jutnak. Ráépíthetnek a portalanított műútra. A régi falukban csak a széleken kaphatnának helyet. A szélső házat meg sok baj szokta érni. Itt tudom meg, Münchhausen hallgatta a fű növést. Felgyő község növekedését én is hallottam. Két ház tetejét borkabátos ácsok „fázták” s ugyanott három ember olt nagy-gőzű gödörben meszet. Teherautókról féglát ragnak, kifolyónak való árkot ásnak. Az asztalos parkettának való eperfát szeldes szalagfűrésszel.

Utcája, orvosi rendelője, iskolája, óvodája, törpe vízműve, a húsz új házból nyolc vízvezetékkal, fürdőszobával ellátott lakása van. Hagyománya semmi. De akik itt születnek, nőnek fel, azoknak szülőfaluja lesz ez, teli emlékekkel, hangulattal, életre szóló élménnyel. Az első itt felnövekedett generáció tudata rakja majd Felgyőre a patinát.

Most még nincs itt egy fa. Tíz év múlva kiskapuk elé rakott kispadokat árnyékolnak majd be a lombok.

A busz innen tíz perc alatt beér Csongrádra. Vissza is annyi az út. Most éppen az érkezőről szállnak le az emberek. Egy asszony vakító fehér mosdókagylót szorít csípejére, egy másik műanyag kannában hoz olajkályhába való naftát. És kemencés ház már nem is épül? Itt is az igény találkozik a lehetőséggel. „Fenének kell a kemence, meg nincs is mivel fűteni, meg a csuda szemeteljen vele!”

A nyelvész, történész, néprajzos uraknak sietniük kell a feljegyzésekkel. Eltűnnek a hagyományos tüzelési, fűtési módokat. Ha eltűnik a kemence, akkor odalesz a kuckó. Ebből csak a kuckóbéli jóízű játéklehetőségeket sajnálom. De nem lesz padka sem, ahol olyan sok író alakja mondott el örökéletű históriákat. Nem lesz kemencenyak, víz, tej, kovász, masina tartózkodási hely. A kemence pedig eltűnik, mert az intenzív búzafajoknak alig akad szalmája. A kukoricaszárat lesilózzák a jószágoknak, cirok erre nem szereti a földet, rőzsésző erdő messze tájon ismeretlen. Minek a kemence? Kihalnak a katlanok, a csutkára járó „rakottparheltok”. Egy ma születő falu új lehetőségekben közelébb van a városhoz, mint akármelyik régi

község. Ugyan a régi községek is újítanak magukon, pipiskednek a város kultúrájához. Régen királyok emelték városi rangra a folyamodó községeket. Egy mai falu a maga módján városi rangra emelkedhet. Felgyőből egyelőre falu lesz. Hallom, hogy nő, ahogy Münchhausen hallhatta a fű növéset.

A hideg mozgatja az embereket. Az új házak ajtóit, ablakait úgy sietnek helyére tenni, ahogy melegebből kilépve kabátját gombolja be az ember. Egy új faluban több a tennivaló, mint valami régen kialakultban, ahol mindennek az utolsó fél patkóig megvan a maga előre meghatározott helye.

Sehova nem nyitogatok be. Korábbi tapasztalataimból tudom, friss mészszagok odabenn, töltésnek használt nyers föld illatával s krumplipaprikásával keveredve, amit nagyhagymán, hosszúlében főznek füle-farkával, füstölt oldalassal. S belépve máktörő mozsárba botlik az ember, ami kegyeletből került az új házba, mert a helyére nem tett konyhaszekrényen ott van már a mindentudó daráló. És kicsi, zsúpból fonott tojáshombárban ilyenkor már gyűlik a kácsatojás, szakajtóban, kotló alá való. Az ágyakon levesbe való csigatészta szárad, a pirosra fűtött zománctűzhely alatt karikába gombolyodott macska alszik, a mennyezetből víz csöpög.

A férfiak munkája ilyen kopogós szelekben is inkább odakünn kerül elő. Egy ember járdát rakosgat, építkezésből kimaradt téglával az utacakapu előtt.

— Mennyiben lesz a háza?

— Mire elkészül, belehempereg vele olyan kétszázezerbe.

— OTP-vel?

— Á. Neköm nem adnak, maszek paraszt vagyok.

— Azt hogy csinálta?

— Nagyon mögsajnáltam magam. A lovam még annál is jobban. A végén lötöttek rullam a szervezők. De mög úton is voltam akkoriban örökké, akár a búrszödő zsidó. Nem tanáltak, kintcsöppentem öt hold földdel.

— Irigyelték-e érte a többiek?

— Irigyöltek hát, hogyne irigyöltek volna. De én csak mögmaradtam mutatóba.

— És mire vitte?

— Amire a többi. Nem vagyok alábbvaló náluk.

— Se több?

— Së több.

— Akkor most már nem irigylik.

— Á, nem. Dehogy irigyölnek. Nem olyan bolondok azok.

TÉLI MADARAK

Kicsi a víz, lassan befagy a Tisza. A két partról tíz-húsz méteres gallérjegek nőttek már be a mederágy fölé, s az élő víz középu, mint valami sokjárműves országút, fényes szalagként szalad.

A szelek szabadon járkák táncukat. Ők nem fáznak. A néhány centis porhavakból fölmarkolásznak, ahol érik, más helyeken lecsapkodják a partok horpadásaiba. Az ártéri erdő fái között hangversenyeznek a szelek. A fűzek ágai még füttyülve hangot adnak, meg is hajladoznak a láthatatlan karmester diktálta taktusra. S az öreg fák madárodúi az orgonák mélyen bűgő hangjait szolgáltatják hozzá. Mikor csöndesre vált egy-egy részletnél a szél muzsikája, cinkecsapatok szava hallatszik, akár apró csengettyüké. Lehet akármilyen kemény a tél, az éhség munkára készíti őket. Fáradhatatlan buzgalommal járkák a kérges törzseket, szedegetnek, beszélgetnek. Lehet akármilyen kemény a tél, itthon maradnak, a Tiszát soha el nem hagyják. De ilyenkor a hozzánk vendégül érkező piros mellényű süvöltők is itt bogarásznak. Finoman füttyögnek, életjelet adnak egymásról, hogy tudja a család, hogy merre járnak. A fenyőpintyek százas csoportokban, sármányokkal keveredve legelik a partoldal hótakarótól mentes füveket magvait. És fűcáncsordák óvatossá léptekkel járkák a galériaerdőt. Csak a kakasok emelgetik föl falkára vigyázó fejüket. Sok madárnap keresi ilyenkor is a megélhetését a Tisza két partján. És lenn a vízen, a szirtesebb partok szélárnyékában tőkés récék alusznak mozdulatlanul. Ott is csak a gácsérörök fülelik nagy bizalmatlansággal a világot.

Kilométereket ballagok Csongrád felé. Órákon át lépem téli mivoltában a Tiszát. Róka komának és a nyúl úrnak csak a lába nyomát lelem. Emberét sehoh. Hamar a most nem működő böldi révtől kicsit lejjebb, esteledik az idő mire odaérek, ember áll mereven, talán azt hiszi, átviszi valaki a másik partra. Néz maga elé, itt egy szakaszon partot nyaldos a víz. Kucsma, bőrkabát, bőrnadrág rajta. Vagy hét kilométernyi partoldalon effajta „madarat” nem láttam. Horgászna? Pannónia féloldalt eldűtve, s pícebot a víz fölé támasztva. Szépen ereszkedni kezdek hozzá. Lép-teimre felémfordul. Ismerős, újságíró.

— Na, komám, te még egy bolond ember lehetsz. Ki horgászik ilyenkor?

— És ki bandukol a Tisza-parton, ha nem bolond?

— Mit lehet ilyenkor fogni? Vagy menekülsz a világ elől?

— Meg sem próbálok.

— Üdülés, kikapcsolódás?

— Fenét, irás.

— Mit irsz?

— Hm. Ma felavattam Szeged legnagyobb vízművét, a hármast. Azt írogatom magamban. Nem tudom, ki hogy van, én a vízparton fele annyi erővel megírom a mondókámat, mint odabenn.

— Szóval kigondolod.

— Igen. Itt rendeztetem el agyam szénaboglyáit, aztán szépen hazaugrok, lefirkantom. Jöttömben, mentömben, míg fülem mellett süvít a szél, mind elhordja kis agyamból, ami fölösleges. Csak a neheze, lényege marad. Azt meg elrendezem itt a csöndben.

— S miért te avattad azt a vízművet?

— Éppen ez az, hogy miért? Éveken át épült házi beruházásból. A vízművesek dolgoztak rajta vagy negyvenen. Nagy kapacitású, modern, klassz munka. Ötödikén volt a műszaki átadás. Tudod, a sajtót is mindig mozgósítják ilyenkor. Mentem is reggel, ahogy a meghívóm szólított. De én előbb szeretek ott lenni mindig. Mert az ember, mire jön a látványos adom-veszem, már körülszimatolja az egészet.

Te is tudod, minden átadásnál az utolsó perccig csiszolnak, igazítanak a munkán. Pedig itt az a munkásbrigád vette át a szivattyútelepet, amelyik építette.

Ahogy odaértem, éppen gázolajjal törülték föl a kövezetet, és utolsó fénymázakat raktak a motortartók vasára, virágokat hoztak, amik örökre itt élnek majd a gépházban. Szőnyeget gurítottak a gépek közé, az is eltárolt tartozéka, nem alkalmi díszbe a létesítménynek. A gépek csillognak, feszülnek, indulásra készek, csak be kell nyomni a kapcsolókat. Szeged város ivóvizének hatvan százalékát szállítja ez az egység. Tiszta vizet! Mondjam, hogy mit ér egy pohár tiszta ivóvíz? A gépek okosak, ragyognak, az emberek, pedig az utolsó hajrában három-négy napja nem aludtak már, törődöttek, de örülnek. Talán nem úgy direkt módon, hogy tied a gyár... Örülnek, ők csinálták, ismerik szögét, csavarját, tehetségét, mindenét. És az emberek várják, hogy majd az illetékesek egy pillantásukra méltatják az ékszerként csillogó kész okosokat, és hogy az tetszeni fog. Szakadt pulóverek, törődött arcok, festéktől nem egészen megszabadult kezek. Öt perc múlva kilenc óra. A munkások már maguk sem lépnek be a gépházba. Patika ez most, mint ahogy a szivattyútelepek mindig is azok. Tehát ez is ettől a pillanattól, örökké, örökké. És jó, tiszta ivóvizet ad ezután. Sokat. Ettől a gépsortól már a maga lábán jár föl majd a víz a tizedik emeletre, és nem szortyognak nyaranta majd a vezetékek. És ezt ők csinálták. S ezt most átveszik. És belőlük is, akik csinálták, átvesznek majd a későbbi korok, és használják. Mert ők benne lesznek minden pohár vízben, minden ételben, uszodában, gőzkazánban, radiátorban. Kilenc óra. A vállalatvezetés késik. Az emberek bagóznak. És várják, hogy az arcokat meglássák, milyen örömmel veszik át kezük munkáját majd a főnökök, mérnökök. Szívják a bagót a folyosón, a készenléti műhelyben. Kilenc óra tizenöt perc. Senki se jön tájukra. És a telefon nem csörög. Csönd. Hát nem kell ez senkinek? Nem kíváncsi erre senki? Bele vagyunk öntve, hegesztve, betonozva, csavarozva ezekbe a gépekbe. Készen vagyunk vele. S nem veszi észre senki? A gépház csöndjében hallani, hogy jár a falióra. A karok elernyednek, a várakozás feszültsége szétfolyik. Kilenc óra harminc perc. Tolakodás nélkül kérdem.

— Melyik gombra indul?

Megmutatják. Megnyomom. Parancstudóan indul.

Én nem vagyok senki. Hétköznapi firkász, világra bámuló pali. Szavam mi lehet ezekhez az aranykezekhez. Frázissá koptatott, valamikor igaz, tartalmas szavakat nyöghetnék fogadatlan prókátorként. De tudom, nem ez kell nekik. Hanem, ha valaki odajött volna azok közül, akiket ők valakinek tartanak, s csak a szeme sarkában megjelenő rezdüléssel nyugtázta volna elégedettségét, s azután szóltanul kiment volna az óriási portára, hogy lábával kimérje egy új, ennél is nagyobb tehetségű gépház nyomvonalát, ezek az emberek nekivetköztek volna rögtön a munkának. Ledobálták volna magukról a drancokat, és ásóra, kapára!

De nem, pájtás. Én meg csak firkálhatok, s talán ez éppúgy nem kell, mint a vízmű embereinek alkotása, miatta érzett öröme.

(Folytatjuk.)